

חובת נשיאת כפיים בתפילה

הקדמה

הרבה פוסקים וחוקרים כבר עמדו על השאלה: למה כהנים במדינות מסוימות אינם נושאים כפיהם בכל יום? לפי הבנת הרבים - גם תלמידי חכמים וגם פשוטי עם - הדיון עומד על שתי הנחות. (א) יש חובה על הכהנים לישא כפיים בכל יום בתפילה ו(ב) המנהג לא לישא כפים בכל יום הוא מנהג שמקורו באשכנז דווקא. על שני היסודות האלה ניסו רבים להסביר את המנהג של האשכנזים ונתחלקו על השאלה האם הנסיבות שהם זיהו מספיקות להצדיק את המנהג או אדרבה האם אנחנו חייבים להחזיר עטרה ליושנה ולקרוא את הכהנים לישא כפיים כל יום כבראשונה. כידוע, בארצות אשכנז המבקרים לא הצליחו לשנות את המקובל אבל בא"י תלמידיהם יסדו מנהג אשכנז חדש לישא כפיים כל יום, ובצפון הארץ בכל שבת.

ולהלן נראה כמה הסברים של גדולי אשכנז אבל בהתחלה אני הקטן שאלתי אם שתי ההנחות של סוגייתנו יש להן על מה לסמוך או אם הן כהררים התלויין בשערה? ומצאתי שאחת מהן היא מכחישה עדויות רבות ומגוונות ואחת מהן אין לה יסוד נכון במקורות כמו שיתבאר.

1. מנהגי תפוצות ישראל בנשיאת כפיים בתפילת ציבור

אבן פינה בנושא שלנו היא דברי **הבית יוסף** שציטטו אחרונים רבים גם מתפוצות ספרד ועדות המזרח גם מתפוצות אשכנז. הבית יוסף דוחה את הסבר שכתב **בעל ספר אגור** בשם המהרי"ל על המנהג לשאת כפיים רק בימים טובים מפני טורח הכהנים לטבול בכל יום במילים האלו:

ואע"פ שאינו עובר אלא א"כ נקרא מ"מ מוטב להם שיקיימו ג' עשה בכל יום ולא יטבלו כיון שאינם מחוייבים שיטבלו וע"י כן יניחו מלקיים ג' עשה בכל יום וישר כחם של בני א"י וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום ואינם טובלים לנשיאות כפים (**ב"א"ח סכת: סג מקור 30**)

והנה מפורש מדבריו שהמנהג שהוא תמך בו היה מנהג קיים לידיעותיו אך ורק במצרים ובארץ ישראל, ולא בארצות אחרות. ויש לזכור לא רק שהבית יוסף ידע טוב את מנהגי הספרדים מתוך לימוד, אבל גם התגורר במהלך חייו בפורטוגל, במורוקו, בניקופול (בבולגריה) ובאדריאנופול (בטורכיה) ואם היה באחד המקומות האלה מנהג לישא כפיים בכל יום אין ספק שהוא יזכיר את זה.

אבל אין צורך לסמוך רק על העדות השלילית של הבית יוסף, כי יש לנו עדויות מפורטות על רוב קהילות ישראל על מנהגים שונים שהצד השווה שבהן הוא שלא הקפידו לקרוא את הכהנים לישא כפים בכל יום אלא לעיתים מסוימות.

איטליה

כאשר ראינו **בעל ספר האגור** מצטט את הסבר המהרי"ל על המנהג באשכנז לישא כפיים רק בימים טובים (**ספר האגור קעו מקור 28**). בעל ספר האגור, ר' יעקב ברוך בן יהודה לנדא, נולד ולמד באשכנז, אבל כיהן כרב בפדווא ואחר כך בנאפולי בדרום איטליה, ושם כתב את ספרו לתלמידו עזרא אברהם בן דוד עובדיה. ואם היה מנהג אחר לישא כפים בכל יום קשה להסביר למה הוא הסביר את המנהג באשכנז ולא התייחס כלל למנהג המקום. וגם אחרי מאה שנים בערך אנחנו מוצאים שהרמ"ע **מפאנו** ביקר 'מה שברוב העולם אין

הכהנים עולים לדוכן כל ימות השנה' ([שאלות ותשובות צה](#) **מקור 33**). ועל אף שהוא התנגד למנהג וכינה אותו 'מנהג גרוע' הוא הודה שזה היה מנהג 'רוב העולם' ולא מעיד שאיטליה הייתה יוצאת מן הכלל. ואין לתרץ שזה היה מנהג אשכנז שהביאו לאיטליה, שאם כן למה עזבו את מנהגם הקדום? וגם יש להוסיף כאן דברי ר' **עובדיה מברטנורא** אחרי שעלה לירושלים:

נמצא דבר טוב להשם אלקי ישראל בירושלים. **התפלה אשר יתפללו בכל יום בסידור נפלא ולא ראיתי כמוהו**. בכל יום תמיד ואפילו בשבת משכימין קודם עלות השחר שעה או שתיים ואומרים שירות ותושבחות עד שיאיר היום ואומרים קדיש. ואח"כ שני חזנים הקבועים אומרים ברכות האורה ופרשת תמיד וכל הזמירות בנועם ובתחנונים וגומרים קרית שמע עם הנץ החמה כותיקין ובכל יום **ובכל תפילה שיש בה נשיאת כפים הכהנים נושאים כפיהם בין בחול ובין בשבת**. ([דרכי ציון אגרת ראשון](#) **מקור 29**)

והנה, לא רק שהוא מעיד שהוא לא ראה מנהג לישא כפיים בכל יום מימיו לפני שעלה לירושלים אבל הוא משווה נשיאת כפיים בכל יום לתפילת ותיקין בכל יום כדבר שראוי להתפלא ממנו!

אנחנו גם מוצאים עדות על יהודי איטליה מדברי החיד"א שביקר בערי איטליה ובסוף התיישב בליבורנו:

על פי הדין נראה דצריך לברך ברכת כהנים כי הוא צורך גדול בתפילה ואין לבטל מצוה ולמנוע ברכתן של ישראל ולא די כי בערים האל אין אומרים ברכת כהנים כל יום **אלא אפילו בשבת או ברגל** רוצים למונעם. ([אומץ יוסף - ע:ד](#) **מקור 40**)

החיד"א מתוך השקפה קבלית התנגד מאוד לביטול נשיאת כפיים אבל לא היה בידו לשנות מנהג קדום של איטליה ורק ביקש לעצור הם שנטו לצמצם נשיאת כפיים עוד יותר.

פרובנס

בספר ארחות החיים לר' אהרן בן כהן מלוניל שנכתב עשרות שנים קודם למהרי"ל - שהוא היה הראשון לתת הסבר למנהג באשכנז - אנו מוצאים בפירוש שלא נשאו כפיים בכל יום:

ואין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים אלא בשבתות וימים טובים. ואפשר כי נמנעו מפני טורח צבור. ([הלכות נשיאת כפיים א](#), **מקור 22**)

וזה לא כמנהג אשכנז אשר נשאו כפיים רק בימים טובים אלא מנהג אחר משורש אחר. ר' אהרן מלוניל לא ידע מקור המנהג ומן הסתם זה היה מנהג קדום יותר ממנו מאות שנים. ואנו מוצאים גם עדות מעניינת מתוך דברי **הרלב"ג** על פשרת נשוא:

למדנו שזאת המצוה היא לאהרן לבניו לבד והוא לברך את ישראל **בכל יום בזה האופן הנזכר בזה המקום** ([ביאור המילות במדבר ו:כג](#), **מקור 24**)

ואין ספק שלשון הרלב"ג מבוסס על דברי הרמב"ם בספר המצוות כאשר נראה להלן, אבל הוא מוסיף את המילים 'בזה המקום', כי לדעתו אין מצוה על הכהנים לישא כפיים בכל יום אלא במקדש. סביר להיות שהוא סבר כן כי הוא עצמו לא ראה בימיו מנהג לישא כפיים בכל יום בתפילת ציבור ולא שמע כזה.

ספרד

ראינו כבר שמתוך דברי הבית יוסף ברור שבתפוצות ספרד אחרי הגירוש לא נשאו כפיים בכל יום. ויש לנו גם עדות לפני הגירוש **מספר אבודרהם**:

וכשמסיים שליח צבור ברכת מודים אומר אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך ...
וכשהכהנים נושאים את כפיהם צריך שליח צבור לקראתם קודם שיתחיל רצה ואומר כהנים ואז עוקרין את רגליהם ממקומם לעלות לדוכן. (**ספר אבודרהם**
השער השלישי חזרת הש"ץ מקור 25)

והנה האבודרהם ראשון מביא מה לעשות ביום רגיל שהכהנים אינם נושאים כפיהם ורק אחר כך מה לעשות 'שהכהנים נושאים את כפיהם'. האבודרהם לא מגדיר מתי זה קורה וסביר להיות שזה מפני שהכיר מנהגים שונים, אבל מה שחשוב לענייננו הוא שהוא לא אומר שהש"ץ אומר 'אלקינו ואלקי אבותינו' רק כאשר אין כהנים נמצאים בבית כנסת. ואנחנו רואים שבכל יום ויום הש"ץ אמר 'אלקינו ואלקי אבותינו' ורק לעיתים מסוימות הכהנים נשאו כפיהם.

ואם יעלה על הדעת שהאבודרהם כתב בהשפעת רבו (המשוער) הטור ולא כמנהג הקדום באנדלוס תדע שהאמת היא להיפך, כי הטור כותב מפורש בשם אביו הרא"ש שהכהנים אמורים לישא כפיים בכל יום:

א"א הרא"ש ז"ל וכשיגיע לברכת כהנים אם יש שם כהנים נושאים כפיהם ואם אין שם כהנים יאמר הוא ברכת כהנים (**טור א"ח - סכך מקור 23**)

כאשר יתבאר להלן, החדשנות באשכנז לא הייתה לבטל את נשיאת כפיים בכל יום אלא הנטייה להסביר את המנהג לא לישא כפיים בכל יום כסטייה מההלכה המקורית. ונראה שהרא"ש לא רצה כלל לייבא את מנהג אשכנז של נשיאת כפיים לספרד, אלא שיהודי ספרד עמדו על מנהגיהם השונים לישא כפיים רק במועדים מסוימים.

צפון אפריקה

מעניין למצוא שלמרות פסקו של הבית יוסף ולמרות דעת המקובלים (כאשר נראה), במקומות רבים בצפון אפריקה החזיקו במנהגיהם לא לישא כפיים בכל יום אפילו עד הגירושים בעקבות מלחמת יום העצמאות. וראה דברי **הכמ"ה** רב הראשי של ג'רבה עד פטירתו ב1950:

מנהגינו פה שאין הכהנים עולים לדוכן לנשיאת כפים בחול, אלא בשבתות וימים טובים במוסף ולא בשחרית, ובר"ה עולים בשחרית ומוסף, וביום הכיפורים עולים בשחרית ובמוסף ובנעילה, ובר"ח ניסן גם כן עולים במוסף (**ברית כהונה - א"ח מערכת נו"ר מקור 52**)

והכמ"ה מעיד שרבני ג'רבה ביקשו לשנות את המנהג כדעת הבית יוסף ולא עלה בידם, וגם הוא רצה לייסד נשיאת כפיים בכל יום. ואין ספק שמנהגם הזה לישא כפיים בימים מיוחדים היה קדום מאוד כדי לעמוד בביקורת כזאת. גם ברור שמנהגם לא נבע מהשפעת קהילות אשכנז כי המנהגים אינם דומים זה לזה. ועוד למה שיהודי ג'רבה יעזבו מנהגם כדי ללכת אחרי קהילות אשכנז שהם לא הכירו כולי האי נגד פסק הבית יוסף וגם אפילו נגד דעת רוב הפוסקים באשכנז שסברו שמנהגם לישא כפיים רק בימים טובים עמד אך רק על כח המסורת ולא המליצו כלל לאחרים לשנות את מנהגיהם? וזה פשוט.

גם ידוע שבלוב לא נשאו כפיים אלא בשבתות וימים טובים,¹ ואפילו במרוקו אשר רוב הקהילות קיבלו עליהם דעת הבית יוסף, יהודי תטואן נהגו כן.²

תפוצות ספרד

בספר כה תברכו של ר' חיים יהושע אלעזר הכהן חמצי, אב בית דין באיזמיר, אחת הקהילות המרכזיות של הרשות האוטונומית, אנחנו מוצאים מנהג שלא ראינו עד כה:

איכה מנהג אחר בעירנו דהכהנים מה שמברכים ברכת כהנים הוא דוקא ביום שיש בו ס"ת דהיינו בשבתות וי"ט ובשני ובחמישי ויום שיש בו תענית ציבור (**כה תברכו - מערכת הכ"ף:ב, מקור 47**)

עוד עדות מעניינת נמצאת בתשובה של ר' **יעקב ששפורטש** שבתב תשובה נגד קהילות בימיו שביקשו לחדש נשיאת כפיים בכל יום בעקבות 'פסק' שבתאי צבי שר"י. ר' ששפורטש מאריך בתשובתו נגד הטענה שיש עוון וקלקול הדין אצל קהילות אשר הכהנים לא נשאו כפיים בכל יום. הוא כותב את תשובתו לקהילה באשכנז ומתייחס בעיקר למנהגם.

אם היה בו נדנד עברה איך נהגו האידנא בכל גלילות ישראל ובפרט במלכות אשכנז ופולין כאשר הביא מוהר"ר אסרלז בהגותיו שלא לאומרה כי אם בימים טובים וגם מנהגם הקדום על מה סמכו שלא לאמרה בכל שבת ... ואף לאותם נוהגים לאומרה מדי שבת בשבתו למה לא נהגו גם כן כמו שנוהגים בקצת מקומות בארץ ישראל. (**שו"ת אוהל יעקב סח מקור 35**)

ר' ששפורטש נולד באלג'ירס וכיהן כרב ודיין באמסטרדם וליבורנו. הוא מזכיר את המנהג שראינו כבר לישא כפיים בשבתות ומעיד שהמנהג לישא כפיים בכל יום היה נהוג רק 'בקצת מקומות בארץ ישראל'. ברור שאם היו אפילו קהילות בודדות בתפוצות ספרד אשר הכהנים נשאו כפיים בכל יום שהוא יצטרך להתייחס להם.

המזרח

הבן איש חי פסק שיש לישא כפיים בכל יום לפי דעת הבית יוסף והקבלה, אבל מתוך דבריו אנחנו רואים שזה לא היה המנהג של רוב יהודי עיראק:

ותהילות לאל פה עירנו בגדאד יע"א נזהרים לעשות נשיאות כפים בכל יום, וכן ראוי לנהוג בכל הקהילות דעל ידי ברכת כהנים ימשך שפע לעליונים ולתחתונים, ויש בה רזי דרזין אשרי עין ראתה. (בן איש חי - שנה א' תצוה ד')
(**מקור 49**)

ופשוט שבחוץ לבגדאד לא נהגו כן, ואם זה היה כן מאות שנים אחרי הבית יוסף והשתרשות הקבלה עאכ"כ בדורות הקדומים. יש גם להוסיף שה**כף החיים** שעלה לא"י מבגדאד האריך בנושא (**מקור 51**) ואם היה כבר נהוג אצל הרבים לא היה צריך. ונראה שלא הצליחו הפוסקים והמקובלים שם לעקור את המנהג הקדום.

ולסכם, ברוב המכריע של תפוצות ישראל אנו מוצאים שהמנהג הקדמון שאנחנו יכולים לגלות לא היה לישא כפיים בכל יום. ועל אף שברוב המקומות מנהיגים שונים השתדלו לשחזר את ההלכה המקורית לפי השערותם, לא הצליחו. ורק במקום אחד - הרי הוא תימן - חוץ מא"י ומצרים מצאתי מנהג משורש שאין חולקים עליו לישא כפיים בכל יום,

¹ [ראה כאן](#)

² Ariel Picilo, Darke Aboteinu vol 2.

אבל העדויות שם הן לא קדומות יותר מ-300 שנים³ ואפשר שאפילו שם נהגו לישא כפיים בכל יום מפני השפעת הרמב"ם והקבלה כאשר נראה.

אי אפשר לטעון שבמקום מסויים הפסיקו לישא כפיים בכל יום ומשם המנהג התפשט לכל תפוצות ישראל מפני שתי סיבות. (א) אין מהנג יחיד כי באשכנז נשאו כפיים רק בימים טובים ובפרובנס ולוב בכל שבת ובמקומות אחרים גם בראשי חדשים וחול המועד ובאיזמיר גם בשני וחמישי. ואם הם העתיקו ממקור מסויים מאיפה בא גיוון כזה? (ב) אנו לא מוצאים אפילו פוסק אחד שרצה להנהיג קהילות אחרות לפי מנהג מקומו ולהיפך הרבה פוסקים ביקשו גם לבטל את המנהג במקומם או הטילו עליו ביקורת ושיבחו הקהילות שנשאו כפיים בכל יום.

2. ההלכה לפי מקורות חז"ל

אם אנו באים לפסול את המנהג של רוב רובם של קהילות ישראל ולפסוק שחייב לישא כפיים בכל יום, אנחנו צריכים מקור ברור ומוסמך. ואפילו אם יש מקור כזה נשארה השאלה אם יש לו כוח לבטל את המנהג. אבל תמהתי מאוד למצוא שאין המחמירים מביאים מקור **הלכתי** ובסוף הבנתי שהסיבה היא כי אין שום מקור כזה.

המשנה בראש פרק ד' של מס' תענית ומה שמסיקים ממנה ומן הברייתא להלכה בבבלי משרתים כהקדמה להלכות נשיאת כפיים של הרמב"ם ([מ"ת הל' תפלה יד:א](#)), הבה"ג ([בה"ג כג](#)) וסדר רב עמרם גאון וזה לשונה:

בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום, בשחרית, במוסף ובמנחה ובנעילת שערים, בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים. ([משנה תענית ד:א מקור 1](#))

ונדמה לי שרבים רואים בזה הוכחה שהכהנים חייבים לישא כפיים בכל יום כי להבנתם המשנה מניחה שהכהנים נושאים כפיים בכל יום ומוסיפה בימים האלו שהם גם צריכים לישא כפיים בתפילות נוספות. אבל פה אין ראיה כלל ואין להסיק יותר מזה אלא שביום הכיפורים במעמדות ובתעניות הם חייבים לישא כפיים בכל תפילה. וזה לא מכחיש אפילו את המנהג האשכנזי הקיצוני כי פירוש 'תענית' פה הוא 'תענית ציבור' שגזר בית דין ולא ארבע הצומות כי בארבע הצומות אין מוסף או נעילה ואין לומר ש'כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום'. וזה פשוט אבל למי שמתעקש לפרש את המשנה נגד פשטה יש תיובתא בספר החילוקים:

כב. אנשי מזרח פורשין כפיהן בתעניות ובט' באב בערבית ובני ארץ ישראל אין נושאים כפיהן אלא בשחרית אלא ביום הכפורים בלבד. ([ספר החילוקים כב מקור 8](#))

ואין להציע שבא"י טעו בדבר משנה מפורשת, אלא הבינו נכון שפירוש 'תענית' במשנה הוא תענית ציבור, ובכל אופן אין שום ראיה ליום חול רגיל.

מקור שני הוא המשנה במסכת מגילה ד:ג, שמופיע בראש הלכות נשיאת כפיים בטור ובשולחן ערוך ([א"ח קכח:א](#)).

³ ראה המהרי"ץ בסידור ושתילי זתים א"ח קכח:גב

אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים ואין מזמנין בשם פחות מעשרה. ובקרקעות תשעה וכהן. ואדם כיוצא בהן. (משנה מגילה ד:ג מקור 1א)

ופה אנו רואים שנשיאת כפיים היא דבר שבקדושה ומצריכה מניין של עשרה, אבל אין להסיק מכאן שום דבר על תדירותה כי אין לדמות אותה יותר לפריסת שמע והעובר לפני התיבה יותר מאשר קריאת התורה והפטרה בנביא.

במשנה במס' תמיד ז:ב כתוב:

באו ועמדו על מעלות האולם. עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים, וחמשה כלים בידם, הטני ביד אחד, והכוז ביד אחד, והמחתה ביד אחד, והבזך ביד אחד, וכף וכסויה ביד אחד. וברכו את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם ככתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה הכהנים נושאים את כפיהם, ידיהם כנגד כתפותיהם, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. (משנה תמיד ז:ב מקור 2)

ופה בלי ספק רואים שבבית המקדש הכהנים נשאו כפיהם בכל יום כחלק מעבודת היום. אבל אפילו אם נניח שזה היה מן התורה אין שום הוכחה שגם חייב לנהוג כן בגבולין, כי לא נוהגים בגבולין כאשר נהגו במקדש בכל דבר או אפילו ברוב הדברים. אבל המחמירים מביאים ראיה מרשימת החילוקים בין נשיאת כפיים במקדש ובגבולין כי לא כתוב שבמקדש נושאים כפיים בכל יום ובגבולין לעיתים. אבל יש לנו יסוד 'אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ' וכל שכן פה שאין בו אפילו כלל! ואפשר להוסיף פה שינויים רבים כמו 'במדינה באמצע תפילה ובמקדש לא בתפילה' או 'במקדש פעם אחת אחרי התמיד ובמקדש פעמיים או יותר ביום' ועוד. המשנה כאן עוסקת בהבדלים בין הביצוע של המצוה במקדש ובגבולין ולא הנסיבות שלה ואין ללמוד שום דבר על השאלה מתי לישא כפיים בכל יום מחוץ למקדש.

ואין עוד מקורות שייכות לשאלתינו במשנה או בברייתא אבל בתלמוד בבלי יש שני מקורות שנצטרך לראות. הראשון מופיע במסכת סוטה:

אמר רבי שמלאי בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן. למי מברכין אמר רבי זירא לאחיהם שבשדות. (בבלי סוטה לח:ב מקור 4)

ואפשר לפרש כי 'אחיהם שבשדות' משמעותו היא העובדים בשדה ואם כן רבי זירא מדבר על נשיאת כפיים ביום חול, כי אין עבודת שדה בשבת ויום טוב. אבל זה לא נכון כלל כי מצינו בירושלמי לשון דומה:

משנה: רבי אלעזר בן עזריה אומר אין תפילת המוספים אלא בחבר עיר... הלכה: ... דמר רבי יעקב בר אידי בשם רבי שמעון חסידא ברועים ובקייצים הא מתניתא. (ירושלמי ברכות ד:ג)

'רועים ובקייצים' היינו 'אחיהם שבשדות' ופירושו אינו שהם עובדים בשעת מוסף אלא שהם רחוקים מהיער ואינם יכולים להגיע לעיר (ולכן פטורים מתפילת מוסף). וכן פה אפשר לפרש שהכוונה היא ליהודים הגרים רחוק מהעיר ומדובר בשבת או יום טוב. וזה תואם ללשון הירושלמי באותו מאמר של רבי שמלאי:

רבי אחא רבי תנחומא ברבי חייא בשם רבי שמלאי עיר שכולה כהנים נושאים את כפיהן. למי הן מברכין לאחיהן שבצפון לאחיהם שבדרום לאחיהם שבמזרח לאחיהם שבמערב. ([ירושלמי ברכות ה:ד מקור 4א](#))

ואין פה על מה ללמוד לגבי שאלה מתי כהנים נהגו לישא כפיהם וכל שכן מתי הם צריכים לישא.

המקור השני מופיע במס' ברכות:

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי. אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה. פתח חד מינייהו ואמר האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך ... ([בבלי ברכות נה:ב, מקור 7](#))

והנה לפי השמועה הזאת מי שחלם ולא יודע אם היה סימן טוב או רע ילך לברכת כהנים ויתפלל נוסח מסויים. ואמנם אין כאן חובה הלכתית על הכהנים לישא כהנים או על הציבור לקרוא אותם לדוכן אבל אכן יש עדות שבפועל נהגו כן וכל מי שחלם היה יכול ללכת לתפילה בבוקר ולקבל ברכת כהנים. וגם אנחנו מוצאים כעין זה בסדר **רב עמרם גאון** שהוא עורך הלכות נשיאת כפיים ובסוף אומר 'ואם אין שם כהנים אומר שליח ציבור אלהינו ואלהי אבותינו ...' (**מקור 9**). מובן מתוך דברי רב עמרם גאון שיש נשיאת כפיים בכל יום אלא אם כן אין כהן נמצא למרות שהוא לא אומר את זה בפירוש או מביא מקור הלכתי (חוץ מהמשנה במ' תענית שכבר ראינו שאין להסיק ממנה כלום).

ויש כאן דבר נפלא שהוא מפתח לסוגייתנו. רב אשי, אמימר, ומר זוטרא היו ראשי הישיבות בבבל, רב אשי בסורא, אמימר בנהרדעא ומר זוטרא בפומבדיתא. יש לראות ממקור הזה שנהגו לישא כפיים בישיבות האלו ברוב עם הדרת מלך. ואולי מתחשבתם שהישיבות היו כמו הסנהדרין, כפי שמודגש באגרת פרקוי בן באבוי, דקדקו שהכהנים ישאו כפיהם בכל יום כמו בבית המקדש. וכן נהגו גם בימי רב עמרם גאון וכן מצינו בסידור רב סעדיה גאון שכיהן בסורא 80 שנים אחריו (**מקור 10**). אבל בתפוצות ישראל לא נהגו לישא כפיים בכל יום אלא כל קהילה וקהילה ייסדו מנהג מתאים לתנאים שלהם הן בכל שבת, הן רק ביום טוב והן בכל שני וחמישי וכדומה. ואנו לא מוצאים אחד מהגאונים שהשתדל לעשות מנהג אחיד בכל עם ישראל על אף שבמנהגים רבים הקפידו ואפילו דיברו קשות נגד סטייה ממנהגי הישיבות, כי המנהג בישיבות בבבל בנושא הזה היה מתאים להן ולא לכל קהילה וקהילה.

3. שיטת המחמירים ותנועה להכריח נשיאת כפיים בכל יום

אמרנו עד כה שאין חובה הלכתית מספרות חז"ל על הציבור לקרוא את הכהנים לדוכן בכל יום וקרוב לוודאי שלא נהגו כן רוב קהילות ישראל מימות יסודן אלא בישיבות בבבל ואולי גם עוד קהילות גדולות וחשובות שערכו תפילה ארוכה ומכובדת בכל יום. אבל מתחיל בתקופת הראשונים אנו מוצאים נטייה להטיל ספק על מנהגיהם של עם ישראל בנושא הזה ולראות אותם כסטייה מהנכון. הנטייה הזאת כוללת גם פוסקים שסוף כל סוף פסקו לקיים את המנהג הנהוג וגם הם שביקשו לעקור אותה. ולהלן תולדות הסיפור לפי מיטב הבנתי.

דעת רש"י ומנהג אשכנז

דעת רש"י ידוע לנו משלושה מקורות ושלשתם מתלמידיו. **בספר הפרדס** ובספר המכונה **סידור רש"י** אשר שניהם נכתבו על ידי תלמידי רש"י לא ידועים, מופיע קטע כזה בשינויים קלים בנוסח:

והרי אנו מבקשין ברכינו בברכה זו ואע"פ שאין שם כהן ובמקום שיש כהן
ודוכן לא נאמר אלקינו ברכינו בברכה אלא לאחר הטוב ולך להודות השליח
קורא כהנים אם הם שנים אבל אם אחד אינו קורא כהן אלא שותק השליח עד
שיעלה כהן לדוכן ואז מתחיל השליח יברכה. ([ספר הפרדס פירוש תפילות](#)
מקור 12)

וכן מצינו הלכה **במחזור ויטרי** בחלק שמופיע אחרי תפילות חול המכונה בדפוס 'הלכות
שבת' וזה לשונו לפי הכ"י הקדום ביותר:

ואחר מודים כשמסיים שליח ציבור לך להודות כהנים נושאים את ידיהם
בשבתות ובימים טובים ובחולו של מועד ובראשי חדשים בשחרית ובמוסף
ובחול ובשחרית ובמנחה של תענית ציבור ([מחזור ויטרי קל](#), **מקור 11**)

ומחזור ויטרי פה קשה מאוד כי למה מופיעה הלכה חשובה כזאת בדרך ארעי באמצע
הלכות שבת ולא במקומו הראוי בחלק המכונה 'הלכות שחרית'. וגם לשונו קשה כי למה
מופיע 'בחול' בין ראש חודש ותענית ציבור ולמה לא אומר באיזה תפילה מברכים בחול?
ובזה נכשלו רוב הסופרים והעתיקו 'ובחול בשחרית ובמנחה של תענית ציבור'. ולולא
העדות בסידור רש"י וספר הפרדס נדמיתי לומר שיש למחוק את המילה 'ובחול' ואם כן
אין שום קושי בלשון מחזור ויטרי. אבל קשה יותר להכחיש שלוש עדויות תואמות ובעל
כורחנו יש להודות שרש"י פסק לתלמידיו שבמקום שיש כהנים הם ישאו כפיהם בכל יום.

וזה דבר מתמיה מאוד כי מאיפה בא מנהג אשכנז נגד פסק רש"י אשר ממימיו שת? ויש
להוסיף כאן הלכה מעניינת **מבעל הרוקח**.

ומנהגנו מרביתנו לומר שלוחי ציבור בכל יום ברכת כהנים ושמו את שמי ויש
שלוחי צבור שאינם רוצים לאומרו לפי שאינו מן הברכות אלא הבטחה ... ואני
אומר כי צריך לאומרו דכיון שאמר ברכנו בברכה המשולשת צריך לומר אני
אברכם כלומר עשה עמנו כמו שהבטחתנו ... אבל שיש כהן לישא ידיהם שאין
שליח צבור אומר ברכנו בברכה אל יאמר ושמו את שמי ... ([ספר הרוקח דיני](#)
ברכות, מקור 17)

ויש לדייק בלשון הרוקח כי הוא תופס כדבר מובן מאליו שבכל יום ויום אין נשיאת כפיים
ומסביר נוסח הנכון של 'ברכנו בברכה' ומוסיף רק בסוף מה עושים 'שיש כהן לישא
ידיהם'. ומלשון תלמידי רש"י והרוקח נראה שבאשכנז היה חוסר כהנים במקומות רבים
ולא ראו נשיאת כפיים אפילו ביום טוב והניחו שאם היו להם כהנים שהם ישאו כפיים
בכל יום.

אבל בספר התשב"ץ קטן אנו מוצאים עדות שונה לגמרי:

מהר"ם ז"ל אומר אם כהן מתפלל לפני התיבה ביום טוב. אם יש שאר כהנים
בעיר לעלות לדוכן אין לו לעלות. ומביא ראיה מפ' אין עומדין. ואם אין שם
כהן אלא החזן. יעקור רגליו מעט בעבודה ויתפלל עד ולך נאה להודות. ואז
ילך לפני התיבה במקום שהכהנים עומדים ויברך ברכת כהנים. ([תשב"ץ קטן](#) -
קצו, מקור 20)

ופה **המהר"ם מרוטנבורג** בערך 50 שנים אחרי בעל הרוקח מלמד מה לעשות ביום טוב אם
הש"ץ כהן ותופס כדבר מובן מאליו ושאינו צריך הסבר כלל שהכהנים נושאים כפיהם רק
ביום טוב. ובדור אחריו המהרי"ל נתן טעם למנהג והתייחס אליו כמנהג קבוע ומקובל
אצל הכל (**מקור 27**). ולכן קשה מאוד לברר מה היה המנהג באשכנז הקדום ואולי היו שני

מנהגים לפי התיאוריה שקהילת האשכנזים נולדה משילוב שני קהילות: אחת עם שורשים בארץ ישראל ואחת ממקום אחר עם מנהגי בבל. ובספרים אחרים קדומים מאשכנז אנו רואים התעלמות מהשאלה מתי ישאו כפיהם כי הם לא אומרים שחייבים בכל יום ולא אומרים שאינם חייבים בכל יום. וראה לשון **הסמ"ג והסמ"ק והיראים**:

צוה הקב"ה את הכהני' שיברכו את ישראל כאשר יאמרו להם לברכם דכתיב בפרשת נשא דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ומתרגם אונקלוס כד תימרון להון וכן מוכיח בירושלמי שאינו עובר בעשה אלא אם כן מזהירין אותו (**סמ"ג עשין כ**, **מקור 18**)

לכהן שיברך את ישראל דכתיב כה תברכו את בני ישראל ואמרו רבותינו שיש בדבר ג' עשה. ואם אינו מברך עובר בכולן ודוק! כשאומרים לו בבה"כ (**סמ"ק סיג**, **מקור 19**)

ברכת כהנים. צוה הב"ה את הכהנים שיברכו את ישראל באמור להם דכתיב בפ' נשא דבר אל [בני] אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ותרגום אונקלוס כד יימרון להון. (**ספר יראים רסט**, **מקור 16**)

ונראה שהסמ"ג רצה להדגיש שהכהנים אינם עוברים במצות עשה אא"כ הן נקראים לעלות ע"י הצבור דווקא כי הוא ידע שהכהנים לא נשא כפיהם בכל יום וכן גם כותב הסמ"ק בלשון קצר. אבל בעל ה**יראים** דחה סברא זו מעיקרא וכתב 'מיהו עיכובא לא הוי שלא לברך אע"פ שחזן אינו חייב לומר לו לברך חייב לברך' ולא מתייחס כלל לשאלה מתי הכהנים נושאים כפיהם.

ולסיכום דבר, למרבה הפלא אין אנו מוצאים השפעה כל שהיא מדעת רש"י על הנוהג האשכנזי לא בתקופת הראשונים הקדמונים וכל שכן לא אחר כך. ויש דוגמא נפלאה במחזור ויטרי, כי אף על פי שבכל כ"י נכתב בקצרה בתוך הלכות שבת שהכהנים נושאים כפיים ביום חול כאשר ראינו, בנוסח תפילת חול המופיע לפני כן כתוב בפשטות הנוסח 'ברכנו בברכה' ואין אזכור כלל לנשיאת כפיים.

דעת הרמב"ם

בניגוד לרש"י, דעת הרמב"ם בחובת נשיאת כפיים עשתה רושם במנהגי ישראל אבל פחות ממה שאולי היינו מצפים ויש פה כמה נקודות ראויות לעיון. המקום היחיד שהרמב"ם אומר באופן מפורש שיש חובת נשיאת כפיים בכל יום הוא בספר המצות שהוא כתב בערבית. והנה לשונו ותרגום הרב יוסף קאפח:

ועלמצוע אלסאדסה ואלעשרין אלאמר אלד"י אמר אלכהנים באן יבארכוא ישראל פי כל יום

המצוה השש ועשרים היא שנצטוו הכהנים לברך את ישראל **בכל יום** (ספר המצות עשה כו, **מקור 14**)

וכמעט אין ספק שכוונת הרמב"ם הייתה לא רק בבית המקדש אלא גם בגבולין. אבל מפתיע למצוא שבתרגום של ר' משה אבן תיבון המילים 'כל יום' אינן נמצאות! נראה שאבן תיבון דילג עליהם (בטעות או בכוונה) כי במקומות שהוא הכיר (פרובנס ואולי גם ספרד) לא הייתה נשיאת כפיים בכל יום. בכל אופן רוב המכריע בתפוצות ישראל שהכירו את ספר המצוות מתרגומו של אבן תיבון לא מצאו בו חובה יום יומי לנשיאת כפיים.

במשנה תורה הרמב"ם אינו כותב חובה כזאת באופן מפורש ונראה שנמנע מלכתוב דבר שחסר מקור בספרות חז"ל. אבל דרך אגב הוא כותב 'ואם אין להם כהן כלל כשיגיע שליח צבור לשים שלום אומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשלשת...' ([הלו' תפילה טו:י, מקור 15](#)). וזה דומה למה שראינו בסדר רב עמרם גאון. אבל אחר כך, מפתיע למצוא שבסידורו בסוף ספר אהבה אין אזכור לא לנשיאת כפיים ולא ל'ברכנו בברכה'. אפשר לתרץ שהרמב"ם לא ראה צורך להוסיף מה שכבר נכתב לצרכו, אבל נראה לי שהרמב"ם נמנע מלכתוב נשיאת כפיים באמצע תפילה מפני שהוא ידע שלא נהגו רוב העולם לישא כפיים בכל יום והוא לא רצה לתמוך במנהגם, אך גם לא לכתוב דבר שלא היה נהוג. וכן אנו מוצאים כמה שינויים בין מה שהרמב"ם כתב בהלכות תפילה ומה שהוא כתב בסידורו.

בספרד לא נראה שדעת הרמב"ם השפיעה הלכה למעשה, אבל במצרים כמו שראינו כבר בדברי הבית יוסף נהגו לישא כפיים בכל יום. ומסתבר שנהגו כן לא מפני מנהג קדום חריג אלא מפני הנהגתו של הרמב"ם ובנו הר' אברהם אחריו, כי ידוע לנו שהם ביטלו מספר גדול של מנהגים קדומים וגם תיקנו תקנות חדשניות כמו ביטול תפילת לחש בכל יום והדרכה להתפלל תפילת י"ח יחד עם הש"ץ. ואם כן לא מתמיה אם הצליחו גם להשריש מנהג חדש של נשיאת כפיים בכל יום. ואכן זה לא מופיע כאחד המאבקים של ר' אברהם בן הרמב"ם בספריו אבל רובם אין אצלנו ואין להוכיח כלום מהמיעוט הנשאר לנו. וגם בדורות מאוחרים אשר כבר נפלה הנחה בהרבה מקומות שנשיאת כפיים בכל יום היא חובה הלכתית אין לצפות מהם לתאר תקנת הרמב"ם 'לשחזר' נשיאת כפיים בכל יום כמו הרדב"ז תיאר תקנתו לבטל תפילת לחש.

דעת המקובלים

הארכת קצת בדעת גדולי הראשונים רש"י ורמב"ם כי לא רציתי חו"ש לכסות את האמת, אבל למען הסר ספק חייב לומר פה שהתנועה להכריח נשיאת כפיים בכל יום שהצליח להקים מנהג כמעט אחיד בא"י לא נבעה מהם אלא הדרבן בא ראשו ורובו מדעת המקובלים כאשר נראה.

דעת המקובלים מבוסס על רעיא מהימנא [פרשת נשוא קמה:א](#) 'פקודא דא לברכא כהנא ית עמא בכל יומא' ועל בסיס זה האריכו מקובלים בחשיבות נשיאת כפיים לתיקונים בעליונים והחסרון בהיעדרה. ואין פה המקום להרחיב בעניין כי לא אכפת לן איזה תיקונים ורמזים המקובלים ראו בנשיאת כפיים אלא חשוב רק לדעת שהם מפני כן הצריכו נטילת כפיים בכל יום ואין בתוך המקובלים מחלוקת בדבר. מה ששייך לענייננו היא העובדה שאם נסקר את הפוסקים שהטילו ביקורת על המנהג באשכנז ובעוד מקומות, וכל שכן הם שהטו לעקור אותה, צד השווה ביניהם הוא שהם היו פוסקים שראו עניין להרחיב את ההשפעה של הקבלה בהלכה. ומתוכם הרמ"ע מפאנו ([מקור 33](#)), הט"ז ([מקור 34](#)), המגן אברהם ([מקור 36](#)), הגר"א ([מקור 39](#)), והחיד"א ([מקור 40](#)) והערוד השולחן ([מקור 48](#)).

ויש פה להדגיש שני דברים, אחד שמנהג א"י לישא כפיים בכל יום שמתועד בבית יוסף ומקורות שונים אחר כך אינו שייך כלל למנהג א"י הקדום וזה מפני שהקהילה היהודית המקורית נכחדה במשך מלחמות הצלב, ואחר כך באו יהודים חדשים מספרד ועוד מקומות והקימו קהילות חדשות עם מנהגים חדשים והכריחו את המעטים ששרדו להתאים את מנהגייהם למנהגים החדשים. הקהילה החדשה הייתה מרכז לימודי הקבלה של כל העולם כולו ובהלכות רבות הקימו את המנהג לפי הקבלה ולא כמו המנהג בא"י הקדום כלל. ויש דוגמא מפורסמת שהיא אי הנחת תפילין בחול המועד שהיא דעת

המקובלים נגד הפוסקים והשתרשה כ'מנהג ארץ ישראל' על אף שמפורש בירושלמי שאמוראי א"י הניחו תפילין בחול המועד בלי ספק. ואכן ראינו באגרת ר' עובדיה מברטנורא שבירושלים כבר קראו את הכהנים לישא כפיים בכל יום לפני גירוש ספרד, אבל זה היה מאות שנים אחרי שהרמב"ן בא לירושלים ומצא אותה חרבה בלי בית כנסת אחד וחדש את הקהילה לפי דעותיו. ואפילו שם יש לומר שנהגו כן בירושלים דווקא מפני שקהילתם הייתה בעיר בית המקדש ולא מפני שסברו לעשות כן בכל א"י. וזה דבר פשוט אבל כתבתי את זה מפני שמצאתי [בספר חבל נחלתנו ח:ג](#) טענה שמנהג א"י בתקופת האחרונים לישא כפיים בכל יום משקף את המנהג הקדום בא"י ולכן הצטרכתי להבהיר את האמת.

שנית, חשוב לדעת שהיוזם הראשון שמילא את לבו לפסול את מנהגי תפוצות ישראל ולייסד את ההלכה לפי הקבלה בכל העולם לא היה הגר"א ולא בעל התניא כמו שמופיע במאמרים רבים אלא שבתאי צבי שר"י. העובדה הזאת מתועדת בהרחבה בתשובת רבי יעקב ששפורטש שראינו למעלה [ועיין שם](#). וזה דבר שאינו עשוי להפתיע כי הבסיס של תנועת השבתאים היה רצון לגלות את ספר הזוהר לכל העולם ולהדריך כל עם ישראל מקצה הארץ ועד קצהו בדרכי המקובלים ולבטל ולפסול כל מה שעמד בפני הזוהר. ואין פה המקום להרחיב אלא יש בזה כדי להסביר מעשה מפליא ידוע:

וזכרוננו ששמעתי כמדומה מחותני הגאון מהרי"ץ הגאב"ד דוואלין זצ"ל שפעם א' הסכים רבינו הגר"א ז"ל להנהיג נ"כ בכל יום בבית מדרשו. ועכבהו מן השמים ונלקח לבית האסורים בעת המחלוקת הנוראה בוויילנא ל"ע. ואח"כ חו"ז הגאון אביר הרועים מוהר"ח ז"ל הסכים ביום א' שביום המחרת יצוה לישא כפים. ובאותו לילה נשרף חצי העיר ובה"כ שבעיר וראו והתבוננו שיש בזה איזה דבר סוד בסתרי השפעת הברכה היורד ע"י ב"כ בחו"ל. ([שו"ת משיב דבר להנצי"ב ב:קד](#))

והשאלה בולטת: אם הגר"א והרב חיים מוולוז'ין סברו שמן הדין הצטרכו להחזיר נשיאת כפיים בכל יום ויום איך נמנעו מפני סימנים משמיים והשגיוח ב'דבר סוד' והלא אנו אומרים 'אין משגיחין בבת קול' ו'לא בשמים היא'? אבל לאור עובדות תולדות התנועת השבתאים שהיו עדיין קיימים בזכרונם קל להסביר למה הם חששו לסימני שמיים מפני אבק מינות שהיה במנהג הזה. וגם לע"ד יש לראות את זה בדברי ערוך השולחן:

והנה וודאי אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה. וכתבו דמנהג גרוע הוא. אבל מה נעשה וכאילו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה? ([עה"ש א"ח סכת](#), [מקור 40](#))

ונראה שמפני טעם זה פחדו לשנות את המנהג, אבל בא"י שכבר שם היה מנהג לפני השבתאות לישא כפיים בכל יום (וזה המנהג ששבתאי צבי רצה לשתף בעולם) לא ראו בזה בעייה ולכן תלמידי הגר"א שעלו לא"י קיבלו על עצמן מנהג המקום בלי דאגה. וזה בעצם מקור ההבדל בין א"י לשאר מקומות כי בא"י המקובלים הצליחו בשלב קדום ליחסית להשריש את המנהג הקבלי הזה אבל בחו"ל קדם להם שבתאי צבי והבאיש את המנהג בעיני הרבנים.

4. מסקנא

עד כה טענתי: (א) שאין חובה לקרוא כהנים לדוכן בכל יום אבל כן נהגו בישיבות בבל (ב) ברוב תפוצות ישראל לא נהגו כן אלא קראו את הכהנים לדוכן לעיתים לפי מנהגים שונים (ג) למרות שפוסקים חשובים סברו שמן הדין יש לקרוא את הכהנים לדוכן בכל יום לא השפיעו כולי האי על עם ישראל עד התעוררות חדשה שנבעה מגלוי קבלת הזוהר בתקופת

הגירוש מספרד. העובדות הן דבר אחד ודעתי היא דבר שני, אבל לע"ד אם צדקתי לזהות את הנתונים יש להסתכל על הסוגייה בעיניים חדשות.

כמו שאמרתי, רוב רובם של הפוסקים באו מהנחה שחז"ל קבעו נשיאת כפיים בכל יום ואם כן קשה מאוד לקבל את מה שהם תירצו על סטייתם מההלכה כמו שאמר בעל ערוך השולחן. אבל אם אנו באים מהנחה אחרת, שחז"ל לא קבעו מתי לקרוא את הכהנים לדוכן אלא הניחו את העניין בידי מנהיגי כל קהילה וקהילה, ההסברים למנהגיהם הם טובים ונעימים. ולדוגמא ראה את דברי החתם סופר:

ונ"ל טעם פשוט דנ"כ כתיב בקרא אחר עבודה וכדילפי' רפ"ב דמגלה מדכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם ותפלה במקום עבודה ואין ספק כשאין עבודה רצויה והיא פגול ח"ו גם ברכת כהנים לא תחול על המתברכים אז והיות בעו"ה כל ימות החול טרודים על המחיה והכלכלה ורוב התפלות בלי כוונה וטרדה מרובה ותפלה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי' ע"כ מברכי' ביי"ט שהעולם פנויי' ומכוונים בתפלתם (שו"ת חתם סופר א"ח כג, מקור 29)

והנה כל מילה היא אמת לאמיתה. ובא"י בכל יום ויום הציבור במקומות רבים מתרשלים בכוונה בשמיעה לברכת כהנים כמו שהם מתרשלים בכל התפילה כולה. ואם נשווה נשיאת כפיים בחו"ל בימים טובים לנשיאת כפיים בא"י מי יעיז לעבור על מדבר שקר תרחק ויכחיש שבחו"ל מקפידים יותר לערוך ברכת כהנים בפומבי המתאים למצווה קדושה ומחובבת וזה ממש בגדר של 'כל המוסיף גורע' ואין צורך להאריך.

ולסיום אין לגעור לקהילות שאינם קוראים את הכהנים לדוכן בכל יום ואדרבה יש לגעור בהם שקוראים להם לשנות את מנהגם ופוסלים מנהג כשר. ולא רק שבכל קהילה וקהילה מותר להם לעמוד במנהג שקיבלו מאבותיהם אבל גם מותר למנהיגי הקהילה לייסד מנהג חדש ואינם צריכים לחשוש לשיטת המחמירים בחיוב נשיאת כפיים בכל יום, אלא כשר וישר לבחור מנהג מתאים לתנאי הקהילה אם זה רק בימים טובים, אם זה בשבתות, אם זה בחול המועד ובראשי חדשים, או בכל שני וחמישי, הכל לשם שמים, למען תפילה בכוונה מכובדת, ולהגדיל תורה ולהאדירה. ונצטט את דברי ר' עובדיה מברטנורא שוב:

מצא דבר טוב להשם אלקי ישראל בירושלים. התפלה אשר יתפללו בכל יום בסידור נפלא ולא ראיתי כמוהו. בכל יום תמיד ואפילו בשבת משכימין קודם עלות השחר שעה או שתיים ואומרים שירות ותושבחות עד שיאיר היום ואומרים קדיש. ואח"כ שני חזנים הקבועים אומרים ברכות האורה ופרשת תמיד וכל הזמירות בנועם ובתחנונים וגומרים קרית שמע עם הנץ החמה כותיקין ובכל יום ובכל תפילה שיש בה נשיאת כפים הכהנים נושאים כפיהם בין בחול ובין בשבת.

והנה מה טוב ומה נעים ולוואי שכל ישראל יזכו לרמה כזאת, אבל יש עת לכל חפץ תחת השמים, אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ.

גבריאל מרטינדייל
קצרין

מראי מקומות

מס'	פוסק	תאריך	מקור	ציטוט
1	סתם משנה	≈200	משנה תענית ד:א	בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום, בשחרית, במוסף ובמנחה ובעילת שערם, בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים.
א1			משנה מגילה ד:ג	אין פורסין את שמע, ואין עוברין לפני התבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם, פחות מעשרה. ובקרקעות, תשעה וכהן. ואדם, כיוצא בהן:
2			משנה תמיד ז:ב	באו ועמדו על מעלות האולם. עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים, וחמשה כלים בידם, הטני ביד אחד, והכוז ביד אחד, והמחתה ביד אחד, והבזך ביד אחד, וכף וכסויה ביד אחד. וברכו את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם ככתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה הכהנים נושאים את כפיהם, ידיהם כנגד כתפותיהם, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ.
3	רבי יהושע בן לוי - אמורא בא"י בדור הראשון, תלמיד של בר קפרא וחכם בלוד	≈180-250	תלמוד בבלי - סוטה לח:ב	ואמר רבי יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה כה תברכו אמור להם ושמעו את שמי.
4	רבי שמלאי - אמורא בא"י בדור הראשון, תלמיד של רבי ינאי רבי יהודה נשיא	200s	ירושלמי ברכות ה:ד	רבי אחא רבי תנחומא ברבי חייא בשם רבי שמלאי עיר שכולה כהנים נושאים את כפיהן. למי הן מברכין לאחיהן שבצפון לאחיהם שבדרום לאחיהם שבמזרח לאחיהם שבמערב.
א4			תלמוד בבלי - סוטה לח:ב	אמר רבי שמלאי בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן. למי מברכין אמר רבי זירא לאחיהם שבשדות.
5	רבי אלעזר (בן פדת) - אמורא בא"י בין דור השני והשלישי. עלה לא"י מבבל ותלמיד של רב ורבי יוחנן	≈210-279	תלמוד ירושלמי - ברכות ג:א ד:ה	דמר רבי יודה בן פזי בשם רבי אלעזר. כל-כהן שהוא עומד בבית הכנסת ואינו נושא את כפיו עובר בעשה
6	רב ששת - אמורא בבלי בדור השלישי ובר פלוגתא של רב נחמן	≈260-340	תלמוד בבלי - מנחות מד:א	אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה וכל שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה וכל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בג' עשה כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה וכתבתם וכתבתם
7	רב אשי - אמורא בבלי בדור השישי ר"י בסורא ואוסף מאמרי אמוראים	352-427	תלמוד בבלי - ברכות נה:ב	אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי. אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמיע ליה לחבריה. פתח חד מינייהו ואמר האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו ולימא הכי רבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך
8	ספר החילוקים - מחבר אנונימי, לכאורה מא"י	600s-800s	ספר החילוקים כב	כב. אנשי מזרח פורשין כפיהן בתעניות ובט' באב בערבית ובני ארץ ישראל אין נושאים כפיהן אלא בשחרית אלא ביום הכפורים בלבד

9	רב עמרם בר ששנא גאון - גאון ישיבת סורא	875-? גאון - 857-875	סדר רב עמרם גאון (דפוס גולדשמיט) לו	ואם אין שם כהנים אומר שליח ציבור אלהינו ואלהי אבותינו ...
10	רב סעדיה גאון - גאון ישיבת סורא	892-942	סידור רב סעדיה גאון (דפוס דווידסון) לט, מב	(תרנוס מערזית) ואמ יס בציבור כהן מברך אותן הכהן כשמגיע החזן להטוב שמך ולך נאה להודות ואומר יברכך ... וכל תפילה שיש בה חיוב ברכת כהנים מתחיל החזן רצה ואם אין בה חיוב ברכת כהנים מתחיל ואשי ישראל ואם יש בה חיוב ברכת כהנים ואין כהן נוכח אומר החזן א-להינו ...
11	בעל מחזור ויטרי - ר' שמחה בן שמואל מויטרי, תלמיד של רש"י	1105-?	מחזור ויטרי - סדר שחרית פה קל	ראה את הטבלה
12	בעל ספר הפרדס - תלמיד של רש"י, אולי ר' שמעיה תלמידו המובהק	1000s-1100s	ספר הפרדס - פירוש תפילות	ועוד קבעו ברכינו בברכה המשולשת בתור' בתפלה בברכה כמו אם בבהמה הטמאה בלחם הקלוקל במקום הזה וישם לך שלום ומיד מתחיל שים שלום ואין אומר ושמך את שמי על בני ישראל משום דמשמע כשאתם משימים שמי על בני ישראל שיעלה כהן לדוכן אז ואני אברכם הא אין שם כהן שיעלה לדוכן לא אברכם. והרי אנו מבקשין אלהינו ברכנו בברכה זו ואע"פ שאין שם כהן. במקום שיש כהן לדוכן לא נאמר ברכנו אלא לאחר הטוב לך להודות השליח ציבור קורא כהנים אם שם שנים ומיד הכהן עומד ומתחיל יברכך.
13	סידור רש"י - תלמיד רש"י בצרפת	1080-1120	סידור רש"י תל	ברכנו בברכה [המשולשת בתורה] בגזרת אם [בבהמה] הטמאה בלחם הקלוקל במקום הזה שמייחד הדיבור בשתי תיבות וכן לשער הצהוב ריש שין למה פותח כדי לייחדו בשנים בשיעור ובצהוב וישם לך שלום ושים שלום ואין אומר ושמך את שמי על בני ישראל דמשמע כשאתם משימים את שמי על בני ישראל שכהן עולה לדוכן אז אני אברכם, הא אין שם כהן לא אברכם, והרי אנו מבקשים ברכנו בברכה זו ואע"פ שאין שם כהן [במקום שיש כהן] לדוכן לא נאמר ברכנו אלא לאחר הטוב לך להודות השליח ציבור קורא כהן והכהן עומד ומתחיל יברכך עד וישם לך שלום
14	רמב"ם - רבי משה בן מימון, מקורו באנדלוס, מפרש המשנה ומחבר משנה תורה ורב של מצרים	1138-1204	ספר מצות - מצות עשה כו (נכתב בערבית)	תרנוס הרב קאפח: היא שנצטוו הכהנים לברך את ישראל בכל יום והוא אמרו יתעלה כה תברכו את בני ישראל אמור להם. וכבר התבארו דיני מצוה זו בפרק אחרון ממגילה ותענית ובשביעי ממסכת סוטה.
15			משנה תורה - הלכות תפילה טו:	היא שצוה הכהנים לברך את ישראל והוא אמרו יתעלה כה תברכו את בני ישראל. וכבר התבארו דיני מצוה זו בפרק אחרון ממגילה ותענית ובשביעי ממסכת סוטה.
16	בעל ספר היראים (הרא"ם) - רבי אליעזר בן שמואל ממייץ, תלמיד של הרשב"ם ורבינו תם ורבו של בעל הרוקח ואחד	1140-1237	ספר יראים רסט	ואם אין להם כהן כלל כשיגיע שליח צבור לשים שלום אומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך כאמור ברכת כהנים. צוה הב"ה את הכהנים שיברכו את ישראל באמור להם דכתיב ב' נשא דבר אל [בני] אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ותרגום אונקלוס כד יימרן להון ... מנין שקוראין וחזן הכנסת אומר להם ת"ל אמור להם ואמר אביי נקטינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא. שנאמר אמור להם מיהו עיכובא לא הוי שלא לברך אע"פ שחזן אינו חייב לומר לו לברך חייב לברך.

	מבעלי תוספות			
17	בעל הרוקח - ר' אלעזר מזורמיזא, תלמיד של רבי יהודה החסיד, ואחד מבעלי תוספות	~1176-1238	ספר הרוקח - דיני ברכות	ומנהגנו מרבתינו לומר שלוחי ציבור בכל יום ברכת כהנים ושמו את שמי ויש שלוחי צבור שאינם רוצים לאומרו לפי שאינו מן הברכות אלא הבטחה ... ואני אומר כי צריך לאומרו דכיון שאמר ברכנו בברכה המשולשת צריך לומר אני אברכם כלומר עשה עמנו כמו שהבטחתנו ... אבל שיש כהן לישראל ידיהם שאין שליח צבור אומר ברכנו בברכה אל יאמר ושמו את שמי ...
18	בעל ספר מצוות הגדול (סמ"ג) - רבי משה בן יעקב מקוצי, אחד מבעלי תוספות מצרפת, תלמיד של רבי יהודה מפריס	1200s	ספר מצוות גדול - עשין ב	צוה הקב"ה את הכהני' שיברכו את ישראל כאשר יאמרו להם לברכם דכתיב בפרשת נשא דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ומתרגם אונקלוס כד תימרון להון וכן מוכיח בירושלמי שאינו עובר בעשה אלא אם כן מזהירין אותו
19	בעל ספר מצוות קטן (סמ"ק) - יצחק בן יוסף מקורבי"ל, אחד בעלי תוספות מצרפת	~1210-1280	ספר מצות קטן - קיג	לכהן שיברך את ישראל דכתיב כה תברכו את בני ישראל ואמרו רבותינו שיש בדבר ג' עשה. ואם אינו מברך עובר בכולן ודוק' כשאומרים לו בבה"כ
20	מהר"ם מרוטנבורג - רבי מאיר בן ברוך, חכם מגרמניה ומאחרוני בעלי התוספות	~1220-1293	תשב"ץ קטן - קצו	מהר"ם ז"ל אומר אם כהן מתפלל לפני התיבה ביום טוב. אם יש שאר כהנים בעיר לעלות לדוכן אין לו לעלות.
21	בעל ספר החינוך - מחבר אנונימי מקטלוניה אולי תלמיד הרשב"א	~1250-1350	ספר החינוך - שעה	מצות ברכת כהנים בכל יום - שנצטוו הכהנים שיברכו את ישראל בכל יום. שנאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם. ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בכהנים, כי עליהם מצוה זו לברך את ישראל.
22	בעל ארחות החיים - ר' אהרן בן כהן מלונגיל חכם מפרובנס ונגרש למיורקה	~1250-1350	ספר ארחות חיים - הלכות תפילה ב הלכות נשיאת כפיים א	וציבור שלא היה בהם כהן כלל כשיגיע ש"ץ לשים שלום אומר אלקינו ואלקי אלקינו ברכנו וכו' ואין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים אלא בשבתות וימים טובים. ואפשר כי נמנעו מפני טורח צבור.
23	בעל ארבעה טורים (הטור) - רבי יעקב בן אשר, בנו של הרא"ש וחכם בקסטיליה	~1270-1340	טור א"ח - קכז	א"א הרא"ש ז"ל וכשיגיע לברכת כהנים אם יש שם כהנים נושאים כפיהם ואם אין שם כהנים יאמר הוא ברכת כהנים
24	רלב"ג - ר' לוי בן גרשון, מפרש ופילוסוף בפרובנס	1288-1344	ביאור המילות - במדבר ו:כג	למדנו שזאת המצוה היא לאהרן לבניו לבד והוא לברך את ישראל בכל יום בזה האופן הנזכר בזה המקום

25	רבי דוד אבודרהם - חכם בנדלוס, מפרש הסידור	1300s	ספר אבודרהם השער השלישי חזרת הש"ץ	וכשמסיים שליח צבור ברכת מודים אומר אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך וכו'. וכשהכהנים נושאים את כפיהם צריך שליח צבור לקראתם קודם שיתחיל רצה ואומר כהנים ואז עוקרין את רגליהם ממקומם לעלות לדוכן.
26	בעל ספר הכל בו - פוסק מפרובנס לא ידוע לנו זהותו	1300s	ספר הכל בו - קכה יא	ואין המנהג עתה לעשות נשיאות כפים אלא בשבתות וימים טובים. ואפשר כי נמנעו מפני טורח צבור. צבור שלא היה להם כהן כלל כשיגיע לשים שלום אומרים אלהינו. יברכך. יאר. ישא.
27	מהרי"ל - רבי יעקב בן משה מולין, רב ופוסק במגנזא	~1365-1427	שו"ת מהרי"ל החדשות - כא	והא דאין נושאים כפים בכל יום, שמעתי מפי מו' חמי כהנא רבה ז"ל דהו' משום דנהגי כהני לטבול כדאיתא בהג"ה ביש מיימון ואני מוסיף לבאר דבריו, שיש עונות מתרמי דקשה להו לטבול וגם בושים ויש דאירע להו דבר לאונסו ויש טיילין ושטופין ואם ימנעו היו מקצת מתביישין ואם יטבלו היו ג"כ מתביישין... עוד נראה קצת משום ביטול מלאכה כי היכי דאין מוסיפין ואפי' בשבת, הא קמן חזינן דאין מנהג להוסיף על ז' אף כי פעמים יש הרבה נכבדים בקהלות בשבת אין מוסיפין כלל...
28	בעל ספר האגור - רב יעקב ברוך בן יהודה לנדא, רב מגרמניה שעבר לאיטליה	~1420-1493	ספר האגור - קעו	נשאל גדול הדור מהרר"י מולן למה אין הכהנים נושאים כפיהן בכל יום מאחר שהוא מ"ע והשיב מפני שהוא מנהג הכהנים לטבול קודם כמו שכתוב בהגהות מיימוני' ובכל יום קשה להם לטבול בחורף ולכן עלה המנהג דוקא ביו"ט וגם מטעם בטול מלאכה וכשהכהן אינו נקרא אינו עובר קמ"ל:
29	ר' עובדיה בן אברהם מברטנורא - חכם באיטליה, מפרש המשנה שעלה לא"י ושירת כמנהיג קהילת ירושלים.	~1445-1515	דרכי ציון אגרת ראשון	נמצא דבר טוב להשם אלקי ישראל בירושלים. התפלה אשר יתפללו בכל יום בסידור נפלא ולא ראיתי כמוהו. בכל יום תמיד ואפילו בשבת משכימין קודם עלות השחר שעה או שתיים ואומרים שירות ותושבחות עד שיאיר היום ואומרים קדיש. ואח"כ שני חזנים הקבועים אומרים ברכות האורה ופרשת תמיד וכל הזמירות בנועם ובתחנונים וגומרים קרית שמע עם הנץ החמה כותיקין ובכל יום ובכל תפילה שיש בה נשיאת כפים הכהנים נושאים כפיהם בין בחול ובין בשבת.
30	בית יוסף - רבי יוסף קארו, חכם ספרדי ומקובל אחרי הגרשו.	~1488-1575	ב"י א"ח - קכח:סג	ואע"פ שאינו עובר אלא א"כ נקרא מ"מ מוטב להם שיקיימו ג' עשה בכל יום ולא יטבלו כיון שאינם מחוייבים שיטבלו וע"י כן יניחו מלקיים ג' עשה בכל יום וישר כחם של בני א"י וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום ואינם טובלים לנשיאות כפים
31	הרמ"א - רבי משה בן ישראל איסרליש, רב ופוסק בפולין מבר הערות על הש"ע	1530-1572	ש"ע א"ח - קכח:מד	נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים כפים אלא ביו"ט משום שאז שרוים בשמחת יו"ט וטוב לב הוא יברך משא"כ בשאר ימים אפי' בשבתות השנה שטרודים בהרהורים על מחיתם ועל ביטול מלאכתם ואפי' ביו"ט אין נושאים כפים אלא בתפלת מוסף שיוצאים אז מב"ה וישמחו בשמחת יו"ט וכל שחרית ומוסף שאין נושאים בו כפים אומר הש"צ אלהינו ואלהי אבותינו וכו' כדלעיל סוף סי' קכ"ז ויוה"כ נושאים בו כפים כמו ביו"ט ויש מקומו' שנושאים בו כפים בנעיל' ויש מקומו' אפי' בשחרית:
32	הלבוש - ר' מרדכי בן אברהם יפה, ר"י בפראג ורב בפולין	~1530-1612	לבוש התכלת - קכח:מד	ומן הטעם שכתבנו שבזמן שאין אדם שורה בשמחה אינו נושא את כפיו נתפשט המנהג בכל האילו המדינות שאין נושאים כפיהם בכל יום אע"פ שמן הדין היה ראוי לישא כפים בכל יום כמו שיתבאר בס' שאחר זה אין נוהגים לישא אלא בימים טובים שהם ימי שמחה וטובי לב וטוב לב הוא יברך מה שאין כן בשאר ימים אפי' בשבתות

33	הרמ"ע מפאנו - רבי מנחם עזריה מפאנו, תלמיד של הרמ"ק, פוסק ומקובל באיטליה	1548-1620	שאלות ותשובות באורים ופירושים מאת רבינו מנחם עזריה מפאנו - צה	ומה שברוב העולם אין הכהנים עולים לדוכן כל ימות השנה, מנהג גרוע הוא
			כף החיים א"ח - קכח:רעא	אבל הרמ"ע מפאנו ז"ל בסי' צ"ה כתב שמה שנוהגים העולם שאין הכהנים עולים לדוכן בכל ימות השנה לא בחול ולא בשבת זולת ביו"ט מנהג גרוע הוא
			מגן אברהם א:ח -קכח:סט	מ"ע (פ' רמ"ע מפאנו) כתב דמנהג גרוע הוא
34	הט"ז - הרב דוד הלוי סגל, חכם בפולין ומחבר פירוש טורי זהב על ש"ע	≈1586-1667	ט"ז א"ח קכח:לז	ב"י בשם האגור כתב הטעם למה אין נ"כ בכל יום מפני שמנהג לטבול ובכל יום קשה לטבול וחלק הב"י ע"ז שלא הוזכר בגמ'ר' טבילי' לנ"כ ואם נהגו להחמיר ולטבול למה יבטלו בשביל זה ג' עשה בכל יום כו' ורבים מהכהנים פורשים מנשותיהם ב"ט בשביל הדוכן ושיבוש הוא בעיני דאם חוששין לטומאת קרי ולהחמיר על עצמם היה להם לטבול קודם דהרי כבר יש עליו טומאת קרי ותו דהא בא"י ובכל מלכות מצרים נ"כ כל ימות השנה וכי יפרשו לעולם מן נשותיהם וע"כ נראה שאין טעם להם וכ"ש אם נזדמנה טבילת מצוה שאין לבטל המצוה בשביל זה שאין לו יסוד ועיקר: (מביא דעת רב"י ולא חולק עליו)
35	רבי יעקב ששפורטש - רב ספרדי ולוחם נגד שבתאות	≈1610-1698	שו"ת אוהל יעקב סח	אם היה בו נדנוד עברה איך נהגו האידנא בכל גלילות ישראל ובפרט במלכות אשכנז ופולין כאשר הביא מוהר"ר אסרלז בהגותיו שלא לאומרה כי אם בימים טובים וגם מהגם הקדום על מה סמכו שלא לאמרה בכל שבת ... ואף לאותם נוהגים לאומרה מדי שבת בשבתו למה לא נהגו גם כן כמו שנוהגים בקצת מקומות בארץ ישראל. אשר מכל זה נראה פשוט כביעתא בכותחא דדעת המחזיקין במנהג הראשון נכונה ... אם לא כי יסכימו כולם לחדש מנהגם לאומרה, ואפילו הכי אין דעתי נוח לחדש שום דבר כעת ע"י פניה זו ולא תחשב לנו ברכתו של כהן ח"ו לקללה כיון שבא על ידי בל"עם רש"ע ולא יקטרג עלינו בקטרוג עמל"ק הרש"ע ולא תיקונים הנתקנים ע"פי נביא השקר
36	מגן אברהם - ר' אברהם אבלי הלוי גומבינר, רב בפולין ומפרש ש"ע	≈1635-1682	מגן אברהם א:ח -קכח:סט	ומ"ע כתב דמנהג גרוע הוא
37	בעל אליה רבה - הרב אליהו שפירא, תלמיד של המגן אברהם ומפרש ספר הלבוש	1660-1712	אליה רבה א"ח - קכח:פד	אף שמן הדין ראוי לישא כפים בכל יום, באגור כתב הטעם שנהגו הכהנים לטבול לנשיאת כפים וקשה עליהם בכל יום ... הכלבו סימן קכ"ח כתב דאפשר דנמנעו בכל יום נשיאת כפים מפני טורח ציבור, ומטה משה כתב מפני כותים כי ביש מקומות אין מניחין שם כותים בעת הדוכן:
38	בעל פ' באר היטב - ר' יהודה אשכנזי, דיין בפולין ומפרש ש"ע	≈1670-1743	באר היטב א"ח - קכח:עח	וב"י כ' וישר כוחם של בני א"י וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום ואינם טובלין וכן ראוי ונכון לנהוג בכל מקום
39	הגר"א - ר' אליהו בן שלמה זלמן, חכם ומקובל בליטא, מתנגד לחסידות	1720-1797	פאת השולחן - הלכות ארץ ישראל ב:כג	ובכוללנו מיום שזכינו לקבוע ישיבתנו בא"י ובירושלים עה"ק מנהגינו שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום ובשבת ויו"ט כדת. וכ"ה דעת רה"ג
40	חיד"א - ר' חיים יוסף דוד אזולאי, חכם ומקובל	1724-1806	ברכי יוסף א"ח - קכח:ט	אם הציבור בצרה ח"ו והציבור מתפללים על צרתם טוב וישר שבתפילת שחרית יהיו כהנים נושאים כפיהם ואח"כ יתפללו על צרתם כי על ידי נשיאת כפים מתעוררים הרחמים

41	בירושלים, בקי בכל תחומי יהדות, ושליח של קהילת א"י. השלים ימיו בליבורנו		אומץ יוסף - ע"ד	על פי הדין נראה דצריך לברך ברכת כהנים כי הוא צורך גדול בתפילה ואין לבטל מצוה ולמנוע ברכתן של ישראל ולא די כי בערים האל אין אומרים ברכת כהנים כל יום אלא אפילו בשבת או ברגל רוצים למונעם.
42	בעל התניא - הרבי הראשון של חסידי חב"ד ופוסק מרכזי של תנועת חסידות	1745-1812	שולחן ערוך הרב - א"ח קכח:נו	וכל טעמים אלו הם לישב המנהג אף שאין בהם כדאי לבטל מצות עשה של תורה מכל מקום כשאין קוראים כהנים אינם עוברים כלום. אבל מכל מקום, יישר כחם של בני ארץ ישראל וסביבותיהם שנושאים כפיהם בכל יום כתקון חכמים, ומקימים ג' מצוות עשה בכל יום, ואין חוששין לטבל.
43	בעל שו"ת בית אפרים - ר' אפרים זלמן מרגליות, ר"י ישיבה בבראד (גליציה)	1762-1828	שו"ת בית אפרים א"ח - ו	ובזה נחה שקטה דעחי בחילוק שבין בני א"י ומלכות מצרים לבין בני גולה שבמדינות אילו משום דבני א"י ומלכות מצרים שביתתם במקומם כמאז כן עתה ולא היה עליהם טלטול הגירושין ובגולה לא הלכו רק כל הגלים והמשברים שעברו עליהם היו בקביעותם במקומם ושפיר הם ככהני חזקה אע"פ שאין כתב יחוסם בידם משא"כ אכן בני מדינות אלו ומדינות אשכנז ... המנהג נתייחד ע"פ גדולי הראשונים והאחרונים שלא לברך בנשיאת כפים. הפורש ממנו כפורז מן החיים.
44	בעל ספר חיי אדם - ר' אברהם דנציג, תלמיד של הודע ביהודה ודיין בוילנע	1748-1820	חיי אדם - הל' תפילה וברכות לב כד	ובמדינתנו המנהג שאין נ"כ אלא ביו"ט בין שחל בחול או בשבת ברכה י"ט נקראת ברכת כהנים לפי שהש"ץ מתחיל ברכה זו אלהינו כו' ואומר ברכת כהנים וזהו מתיקון שלמה המלך
45	החתם סופר - ר' משה סופר, תלמיד של ר' נתן אדלר, ור"י בפרסבורג, לוחם נגד רפורם	1762-1839	שו"ת חתם סופר א"ח - כג	ונ"ל טעם פשוט דנ"כ כתיב בקרא אחר עבודה וכדילפי רפ"ב דמגלה מדכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם ותפלה במקום עבודה ואין ספק כשאין עבודה רצויה והיא פגול ח"ו גם ברכת כהנים לא תחול על המתברכים אז והיות בעו"ה כל ימות החול טרודים על המחיה והכלכלה ורוב התפלות בלי כוונה וטרדה מרובה ותפלה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי ע"כ מברכי ביו"ט שהעולם פנויי ומכוונים בתפלתם
46	בעל ספר פאת השולחן - רבי ישראל בן שמואל אשכנזי משקלוב, תלמיד של הגר"א שעלה לא"י ומחבר ספר על הלכות התלויות בארץ	~1770-1839	פאת השולחן - הלכות ארץ ישראל ב:כג פאת השולחן - הל' א"י בית ישראל ב:כג	מנהג יפה בכל א"י שהכהנים נושאים כפיהם בכל ימות החול וביו"ט שחרית ומוסף וביו"כ בשחרית ומוסף ונעילה וכן נוהגים בכל גלילות ספרד. ומנהג טוב הוא ומקובל מקדמונים וע"פ סוד לקבל ברכות
47	בעל ספר כה תברכו - ר' חיים יהושע אלעזר הכהן חמצי, אב בית דין באיזמיר	1795-1881	כה תברכו - מערכת הכ"ף:ב	איכה מנהג אחר בעירנו דהכהנים מה שמברכים ברכת כהנים הוא דוקא ביום שיש בו ס"ת דהיינו בשבתות וי"ט ובשני ובחמישי ויום שיש בו תענית ציבור
48	בעל ערוך השולחן - רבי יחיאל מיכל הלוי אפשטיין, חכם בבלרוס, למד בישיבת וולוז'ין אביו של בעל תורה תמימה.	1829-1908	ערוך השולחן א"ח - קכח	והנה וודאי אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה. וכתבו דמנהג גרוע הוא. אבל מה נעשה וכאילו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה? ומקובלני ששני גדולי הדור בדורות שלפנינו, כל אחד במקומו רצה להנהיג נשיאת כפים בכל יום. וכשהגבילו יום המוגבל לזה, נתבלבל הענין ולא עלה להם. ואמרו שרואים כי מן השמים נגזרה כן ... אמנם בארץ ישראל ובמצרים ובכל אזיא נושאים הכהנים כפיהם בכל יום.
49	בן איש חי - רבי יוסף חיים חכם ומקובל בבגדאד	1835-1909	בן איש חי - שנה א' תצוה ד'	ותהילות לאל פה עירנו בגדאד יע"א נזהרים לעשות נשיאות כפים בכל יום, וכן ראוי לנהוג בכל הקהילות דעל ידי ברכת כהנים ימשך שפע לעליונים ולתחתונים, ויש בה רזי דרזין אשרי עין ראתה

50	בעל משנה ברורה - רבי ישראל מאיר קגן, פוסק ומניג בליטא	1838-1933	משנה ברורה א"ח - קכת:קסו	והנכון שצ"ל ובשביל בטול מלאכתם וקאי טעם זה על הא דלעיל שאין נושאים כפים בשאר ימים וכן פליגיהו בד"מ שכתב טעם לפי שטרודין בהרהורין וכו' להא דאין נושאים כפים בשבת ואימות החול כתב הטעם משום בטול מלאכה עיי"ש:
51	כף החיים - ר' חיים יעקב סופר, חכם ומקובל שעלה לירושלים מבגדאד, מפרש ש"ע.	1870-1939	כף החיים א"ח - קכת:רעא	וכ"כ העו"ת אות ק' דראוי ונכון לנהוג בכל מקום שלא לבקש תחבולות לבטל מ"ע שבתורה אעפ"י שאין הכהן עובר אלא א"כ קוראים לו דמ"מ הרי שפע וברכה יבא לעולם עיי"ב כ"כ עכ"ד, וכ"כ לעיל או' רס"ב בשם שער הכוונ' דנ"כ היא אחד מצורך תיקון התפלה וצריכה להיות בכל יום בחזרת התפלה
52	הכמ"ה - ר' כלפון עקיבא משה הכהן, רבה הראשי של ג'רבה	1874-1950	ברית כהונה - א"ח מערכת נו"ו	מנהגינו פה שאין הכהנים עולים לדוכן לנשיאת כפים בחול, אלא בשבתות וימים טובים במוסף ולא בשחרית, ובר"ה עולים בשחרית ומוסף, וביום הכיפורים עולים בשחרית ובמוסף ובנעילה, ובר"ח ניסן גם כן עולים במוסף... ... שרבני ג'רבה כתבו לרבני תונס האם שפיר דמי למנהיג נשיאות כפים בכל יום, והשיבום שאין מקום לשאלה זאת דהא וודאי שפיר... ... ומי יתן שינהגו לישא את כפיהם בכל יום...

כתבי יד של מחזור ויטרי

הלכות שבת קל	סדר שחרית פח	כ"י
ואחר מודים כשמסיים שליח ציבור לך להודות כהנים נושאים את ידיהם בשבתות ובימים טובים ובחולו של מועד ובראשי חדשים בשחרית ובמוסף ובחול ובשחרית ובמנחה של תענית של תענית ציבור (67)	אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עברך האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך כאמור יברכך י"י וישמרך: יאר י"י פניו אליך ויחנך: ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום. (50)	Paris ex-Sassoon 535 1123-1154
ואחרי מודים כשמסיים שליח ציבור הטוב לך להודות כהנים נושאים את ידיהם בשבתות ובמועדים ובחולו של מועד ובראשי חדשים בשחרית ובמוסף ובחול בשחרית ובמנחה של תענית ציבור. (65)	אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה המשולשת בתורה האמורה מפי אהרן הכתובה על ידי משה עברך האמורה מפי אהרן ובניו עם קדושך כאמור יברכך י"י וישמרך: יאר י"י פניו אליך ויחנך: ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום. (43)	Moscow RSL 481 After 1171
ואחרי מודים כשמסיים שליח ציבור הטוב לך להודות מתחיל בברכת כהנים אלהינו ואלהי אבותי ברכינו בברכה המשולשת. [בְּבִרְכָּה מגדשת...]. ובברכה זו כהנים נושאים את ידיהם בשבתות ובמועדים ובחולו של מועד ובראשי חדשים ובשחרית ובמוסף ובחול בשחרית ובתענית ציבור בשירית ובמנחה. (031v)	אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עברך האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך כאמור יברכך י"י וישמרך: יאר י"י פניו אליך ויחנך: ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום. (021r)	New York JTS MS 8092 1204
ואחרי מודים כהנים נושאים את כפיהם בשבתות ובמועדים ובחולו של מועד ובראשי חדשים בשחרית ובמוסף ובחול בשחרית ובמנחה של תענית.	אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עברך האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושך כאמור יברכך י"י וישמרך: יאר י"י פניו אליך ויחנך: ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום. (038r)	London BL MS 27200
	אלהינו ואלהי אבותינו ברכינו בברכה המשולשת כמו בתורה הכתובה על ידי משה עברך האמורה מפי אהרן ובניו עם קדושך כאמור: יברכך י"י וישמרך: יאר י"י פניו אליך ויחנך: ישא י"י פניו אליך וישם לך שלום.	Paris AIU MS 133H After 1277